

Heyecan

Selim Sırrı TARCAN

Bütün bir cemaati coşturan ve adına heyecan denilen bu derunî kuvveti sizlere bilmem nasıl tarif edebilirim? (Voltaire) in muasırı (Marmantel): «L'enthousiasme est la chaleur de l'imagination au plus haut degré.»

Heyecan tahayyül kudretinin en yüksek hararet derecesidir, diyor. Heyecansız hayatta hiç bir iş yapılamaz. Ne yazı yazılır ne şiir okunur ne resim yapılır. Ne keman çalınır, ne konferans verilir, ne de nutuk söylenir. Sözüle, sesile, sazile, kalemile, fırçası ile bir şaheser meydana getirmek azminde olanlar mutlak heyecana muhtaçtırlar. Bu derunî ilham hayatta muvaffakiyetin anahtarıdır. Bu ruhanî kuvvet her zorluğu yener. Orduları zafere, idealistleri gayesine ulaştırır hep heyecandır!

Paris Nefis Sanatlar Akademisinin dehlizlerinden birini süsliyen harikulâde meharetle yapılmış bir heykel vardır. Bunu yapan artist sefalet içinde yaşıyor, viran bir pansiyonun tavan arasında çalışıyor. Pariste şiddetli bir kış gününde, buz gibi soğuk odasında sabahtan akşama kadar killi çamurdan bu emsalsiz eserini meydana çıkarmış gecenin ayazında kilin içinde kalan hava kabarcıkları buz haline gelir de heykelin şeklini bozar kaygusile yatarken sırtına örttüğü biricik yorganını heykele sarmış, böylelikle kıymetli eserini korumuş, korumuş amma hayatı pahasına korumuş, çünkü sabahleyin odasına gelenler biçareyi eserinin yanında ölü bulmuşlar. İşte o killi çamurdan yapılan bu güzel modelden başkalarının kopye ettiği mermerden âbideyi Akademide hayranlıkla seyredenlerin aslını yapan ellerin heyecan uğruna soğuktan donarak öldüğünden haberleri yoktur.

Heyecan; eşya ve hâdiselere büsbütün başka bir mâna verir. Heyecanla çalınan bir hava, heyecanla oynanan bir raks insanı kendinden geçirir.

Musiki meraklısı bir genç bir gün (Mozart)a bir şey bestelemek istiyorum nasıl yapayım? diye gidip sormuş. Mozart cevaben: «Ha!.. Daha bir zaman sabretmeniz lâzım! demiş, fakat efendim siz benden daha çok küçük yaşta bestekârlığa başlamışsınız! diye mukabele görünce Mozart: Oyle ama kalbinde heyecan taşıyan bir kimse danışmaz, kararını verir ve yapar! demiş.

Büyük ihtilâllerde sıvrılanlar, az zaman içinde şöhret alanlar hep heyecanlarını başkalarına sirayet ettirebilenler..

Heyecan; bütün bir milleti sarsan bir elektrik kuvvetidir. Fakat o seyyalenin evvelâ kendi bobinini sarsması şarttır.

Heyecansız, duygusuz, azimsiz, iradesiz insanlar ne beldeler fethedebilirler, ne de gönüllerde yer tutarlar. Harikalar hep heyecan mahsulüdür.

Bir şeye başkalarını inandırmak için insanın ona önce kendisinin inanması lâ-

zımdır. Heyecan kuvvetli bir imandan doğar.

Orduları sevkederek kumandanlar, devlet işlerini idare eden adamlar, bir fabrikanın, bir ticarethanenin, bir geminin, bir müessesenin, bir tiyatronun idaresini üzerine alan kimselerin muvaffakiyetlerinin en büyük âmili heyecandır.

Bazan fakir, kimsesiz, hâmisiz hattâ malûl insanlar vardır. Hilkat onlara karşı zalim davranmıştır. Fakat heyecan sahibi iseler ergeç mutlak gayelerine erişirler.

(Beethoven) in tercümei halinde hazin olduğu kadar düşündürücü bir heyecan vak'ası okumuştum. Onu yazan muharrir şöyle anlatıyor:

Mehtaplı bir kış gecesi (Bonne) şehrinin dar sokaklarının birinden (Beethoven) ile birlikte geçiyorduk. Ustat daha henüz tamamiyle sağır olmamıştı. Büyük sanatkâr birdenbire küçük bir evin kapısında durdu ve hayretle haykırdı:

— Kulaklarıma inanmak istemiyorum. İçeride benim (Fa sonate) ımı çalışıyorlar, hem de oldukça büyük bir meharetle!

Parça bittiği zaman evin içinde şu sesler duyuldu:

— Mümkün değil! İstedğim gibi çalamıyorum. Bu parça güzel olduğu kadar güç! Beni ümitsizliğe düşürüyor. Ne olurdu biraz paramız olaydı da Kolonyaya kadar gidip onu bir konserde çaldıkları vakit dinliyebilseydim!

Bu ince kadın sesine bir erkek cevap verdi:

— Kardeşim beyhude üzülüyorsun, biz Kolonyaya nasıl gideriz? Evimizin kirasını bile vermekte zorluk çekiyoruz!

— Hakkın var. Fakat ne bileyim, bu güzel parçayı hayatımda bir defa olsun güzel çalanlardan işitmek isterdim.

(Beethoven) birden kararını verdi: — Girelim şu ev! dedi.

— Girip de ne yapacağız?

— Ona istediği parçayı çalacağım! Bu evde duyan, kalbinde heyecan taşıyan bir insan var!

Kapıyı çaldık! Meşin önlüklü bir delikanlı açtı. (Beethoven), böyle vakitsiz ziyaret ettiğimiz için özür diledikten sonra, sokaktan (Beethoven)in muvaffakiyetle çalınan bir parçasını işittik, konuştuklarınızı da duydum. Ben müziğe çok meraklı bir adamım, izin verirseniz o parçayı size bir kere çalmak istiyorum! dedi.

Delikanlı şaşaladı. Fakat üstadın ricasını reddetmedi. Birlikte, mindersiz.

da köhne bir piyanonun yanında bir genç az ışık veren bir gaz lâmbasının ziyasındaki vücudunu hayal meyal gördük. Bir köşede tamir için konmuş eski kundurlar ve bir örs vardı.

Delikanlı mütereddit mahcup sesile: — Ama, bizim piyanomuz çok eskidir. Akordu da biraz bozuktur. Hem notamız da yok! deyince Beethoven hayret içinde:

— Nasıl notanız yok mu- Fakat biraz evvel (Beethoven) in (Fa sonate) nın yanlışsız çalındığını işittim, dedi.

Genç kunduracı acıklı bir sesle:

— Kız kardeşim âmadır! Pek küçük yaştanberi musikiye merakı vardı.

Bu odayı kiralamadan evvel başka bir mahallede idik, evimizin civarında oldukça zengin bir aile oturuyordu. Kızı piyano çalardı. Kardeşim her gün onun kapısına gidip onu dinlerdi. Sonra kira ile bu piyanoyu aldık. Hemşirem o genç kızın çaldıklarını her sabah gidip sokaktan dinliyor ve bellediklerini eve gelip çalışıyordu. Uğraşa, uğraşa kendi kendine piyanoyu öğrendi, dedi.

Delikanlı bunları söylerken genç kız da ayakta bir mumya gibi duruyordu. Ustat başka bir şey söylemeden piyanoya oturdu ve büyük bir meharetle (Fa sonate)ni çaldı. O güne kadar ben (Beethoven)in bu derece coştüğünü görmemiştim. O salhurda piyano üstadın parmakları altında sanki taze hayat bulmuştu.

Delikanlı ve hemşiresi bu ilâhî nağmeleri veddiğinde dinliyorlardı. Bir aralık yağı tükenen kandil söndü. Pencereilerin tahta kanatlarını açtım. Ayın nurlu ışığı odayı aydınlattı.

Parça sona erince kız birden üstadın ayaklarına kapandı ve: Siz harikulâde bir sanatkârsınız! Sizi bu akşam buraya Allah yolladı! Siz mutlak bu parçanın mübdii büyük artist, büyük kompozitör (Beethoven) siniz! Ah, ne olur bize bir şey daha çalmaz mısınız? dedi.

Bu hazin levhanın karşısında heyecanı taşan Beethoven, yıldızlardan, mehtaptan aldığı ilham ile:

(Sonat au clair de laine)i çalmağa başladı.

Parça biter bitmez (Beethoven) yerinden fırladı ve bana, haydi çabuk eve dönelim! Hafızamda henüz taze duran bu parçanın notasını yazayım! dedi.

Biz kapıdan çıkarken, duvarlara tutuna, tutuna yürüyen genç kız:

— Yine geleceksiniz, bizi unutmayacaksınız değil mi? dedi.

(Beethoven) döndü:

— Geleceğim ve size ders vereceğim! dedi.

Üstada (Sonate au clair de lune)i ilham eden heyecan, bir âma kızı da kıymetli bir artist yaptı. Heyecan insanı ideale ulaştırır yolları aydınlatan bir ateştir. bir zivadır. bir nurdur, bir güneştir.

